

**La Facultat d'Educació de la Universitat de les Illes Balears i l'Avantprojecte de Llei
d'educació de les Illes Balears¹
(Primeres consideracions)**

Palma, juny de 2020

La Facultat d'Educació de la UIB, amb el propòsit de contribuir a la millora del nostre sistema educatiu, vol fer públiques les consideracions que tot seguit s'exposen sobre l'Avantprojecte de Llei d'educació de les Illes Balears.

La Universitat de les Illes Balears ha format part d'Illes per un Pacte, un moviment que, des del consens social, va proposar, després d'un llarg i costós procés, un marc per on hauria de transitar el sistema educatiu de les nostres illes. Consideram que aquest marc és del tot vigent i que hauria d'orientar la futura Llei, l'avantprojecte de la qual no preveu amb la claredat necessària aquells elements que han de permetre que la normativa pugui ser un instrument útil per afrontar les necessitats estructurals i funcionals del sistema educatiu de les Balears.

Creiem que, efectivament, la futura Llei podrà contribuir a la millora del sistema educatiu de les Balears, sempre, però, que la seva elaboració no sigui emprada com una eina partidista o com una excusa per no anar avançant mitjançant canvis factibles amb la legislació vigent. És per això que manifestam la nostra voluntat de participació, que entenem com una continuació de la que, aquests darrers anys, hem tingut en projectes col·lectius com Illes per un Pacte i el Cercle per l'Educació o en òrgans de participació com el Consell Escolar de les Illes Balears.

L'elaboració de la futura Llei no ha de posposar canvis factibles amb les eines normatives de què ja disposam

És important remarcar que l'elaboració d'una nova Llei no pot posposar canvis que, amb les eines de què ja disposam, són del tot factibles. Hi ha reformes en l'àmbit educatiu que es poden dur a terme sense necessitat d'un nou marc legislatiu; la seva posada en marxa, que només depèn de voluntat i coratge polític, és factible mitjançant decrets i ordres. Amb aquestes dues eines, ja es podrien afrontar temes com ara:

¹ Aquest document ha estat aprovat per la Junta de la Facultat d'Educació de la UIB en la sessió del dia 1 de juny de 2020.

1. Els desequilibris entre les dues xarxes de centres sostinguts amb fons públics; desequilibris que afecten, per exemple, l'escolarització i la distribució dels alumnes nouvinguts i dels que tenen necessitats educatives especials.
2. El desenvolupament del currículum, especialment pel que fa al patrimoni històric, geogràfic, mediambiental i cultural de les Illes Balears, amb especial atenció als Objectius de desenvolupament sostenible (ODS).
3. El model d'equitat i d'escola inclusiva que hauria de servir per atendre de forma adient la diversitat, també des de la perspectiva de la coeducació.
4. El model lingüístic del sistema educatiu balear, que ha d'assegurar que la llengua catalana hi sigui, com a mínim, la vehicular.
5. Les bases que haurien de sostenir la planificació de l'educació obligatòria, la formació professional i els ensenyaments de règim especial, des d'una aposta igualitària en qüestions de gènere.
6. La millora de la qualitat educativa, fomentant la cultura del rendiment de comptes i de l'avaluació.
7. L'autonomia pedagògica i de gestió dels centres, amb la participació activa de les famílies per fer possible una escola com a comunitat.

Consideram, doncs, que treballar en l'elaboració d'una llei educativa de les Illes Balears no ha de suposar en cap cas aturar reformes factibles amb les eines normatives de què ja disposam. Si no es fa així, si no es posen en marxa petites reformes esperant la gran reforma que, suposadament, ha de permetre la Llei d'educació, es pot donar la trista paradoxa de perdre el present per somiar el futur.

El panorama educatiu de les Balears és extremadament complex i complicat

Encertar en el diagnòstic dels punts crítics del sistema educatiu de les Balears és condició imprescindible per a l'encert de les mesures que s'han de preveure. En aquest sentit, cal recordar diversos indicadors que posen de manifest deficiències estructurals i funcionals importants:²

- a. El nivell d'estudis de la població adulta (25-64 anys) és clarament inferior a la mitjana estatal.
- b. Les taxes d'escolarització a les Illes Balears entre 18 i 24 anys són les més baixes de l'Estat espanyol (dades del curs 2015-16). La taxa a 18 anys fou de l'11,3% (només Ceuta i Melilla presentaven una taxa més

² En relació amb els indicadors del sistema educatiu de les Illes Balears, vegeu: Salvà, F.; Sureda, J.; Calvo, A. i Oliver, M. F. (2019). «Educació i formació», a: CONSELL ECONÒMIC I SOCIAL DE LES ILLES BALEARS. *Estudi sobre la prospectiva econòmica, social i mediambiental de les societats de les Illes Balears a l'Horitzó 2030 (H2030)*. Palma: CES-UIB.

baixa); a 19 anys fou del 13,9%, igual que la de Ceuta i Melilla; i a 20 i 21 anys (14,9% i 14,7%) les taxes eren més altes.

- c. La taxa d'idoneïtat ens indica que a l'edat de 8 anys un 6% de l'alumnat a Espanya i un 8% a les Balears no està matriculat en el curs corresponent a la seva edat. Aquest percentatge augmenta amb l'edat, i a 15 anys és del 33% a Espanya i del 37% a les Balears.
- d. En el conjunt d'Espanya, gairebé un de cada tres estudiants de quinze anys (el 31%) repeteix per primera o segona vegada algun curs de l'educació secundària obligatòria. A les Balears, el percentatge de repetidors arriba al 40%.
- e. La taxa d'abandonament primerenc de l'educació i la formació a les Illes Balears està molt per sobre de la mitjana espanyola, i és la més elevada de totes les comunitats autònomes: el 26,5% (el 32,4% en la població masculina i el 20,5% en la femenina).

Als indicadors assenyalats, i ben documentats, cal afegir-hi les constatacions següents:

- a. Les infraestructures educatives no cobreixen les necessitats, i manquen centres públics. L'existència encara ara de centres «modulars» és del tot inadmissible.
- b. Una bona part del professorat del sistema públic pateix una inestabilitat que afecta la qualitat educativa; el percentatge de personal interí hi és excessiu.
- c. Els recursos econòmics dedicats a l'educació són insuficients. Amb això no volem dir que el problema educatiu de les Balears sigui, bàsicament, un problema econòmic, però sí que afirmam que la dotació actual és insuficient, la qual cosa afecta les dotacions dels centres públics i concertats, el servei de transport i de menjador, el manteniment dels centres, la promoció educativa, la formació del professorat, la promoció de la innovació i la recerca, etc.
- d. El sistema educatiu públic balear és molt inestable, en gran part com a conseqüència d'una demografia escolar molt variable —amb augments progressius no del tot controlables—, del gran nombre de professors interins i de la manca d'equips docents estables, entre d'altres aspectes. Sigui com sigui, però, sense l'assoliment d'una major estabilitat serà difícil superar els problemes més profunds que l'educació té plantejats.

L'articulat de la futura llei ha de preveure, de forma clara i precisa, com afrontar els problemes del sistema educatiu

Considerant el context anteriorment assenyalat de forma esquemàtica, creiem que l'articulat de la llei ha de preveure, almenys, i de forma clara i precisa, els aspectes següents:

- a. La seva fonamentació en tres principis bàsics: l'equitat, la qualitat i els valors democràtics.
- b. La suficiència pressupostària. S'ha de garantir per llei una inversió pública en educació amb la qual es puguin assegurar els recursos humans i els mitjans necessaris per consolidar un sistema educatiu de qualitat.
- c. La resolució gradual de les disfuncions derivades de les diferències personals i socials entre els alumnes, per tal de posar fi als desequilibris entre les dues xarxes de centres sostinguts amb fons públics.
- d. La millora dels resultats de l'alumnat i el descens de les taxes d'abandonament primerenc del sistema educatiu, enfortint l'orientació i el suport en els processos de transició entre etapes.
- e. La millora de la formació inicial i el perfeccionament del professorat, amb una sòlida col·laboració amb la institució universitària.
- f. La participació activa de les famílies i de les entitats de l'entorn del centre, el compromís de les administracions i dels agents socials, tant sindicals com patronals.
- g. L'estabilitat del sistema.
- h. La innovació educativa en un context adequat, facilitant la consolidació de bones pràctiques, de centres educatius cohesionats i del treball en xarxa i en comunitats d'aprenentatge.
- i. L'exercici de la corresponsabilitat en la gestió dels centres educatius.
- j. La cultura de l'avaluació i el desenvolupament de tots aquells elements que signifiquen una millora gradual, en un sistema que aprèn de si mateix.
- k. Una planificació escolar adequada a les necessitats educatives socials, territorials i personals com a base d'un sistema educatiu equitatiu que garanteixi tant la igualtat d'oportunitats dels alumnes com la llibertat d'ensenyament

- l. El foment de la cultura de l'avaluació en tots els àmbits del sistema educatiu –des dels resultats de l'alumnat fins a l'administració educativa– i a tots els nivells –el funcionament dels centres, l'exercici de la funció docent, la participació de les famílies, etc.
- m. El desenvolupament de l'autonomia de gestió econòmica, administrativa, pedagògica i de configuració dels equips docents dels centres educatius.
- n. La valoració i la promoció del professorat, amb l'atribució dels drets i dels deures que la funció docent comporta, impulsant el reconeixement social del professorat.
- o. La implicació de les famílies en el procés educatiu, fomentant la participació activa en l'acció de la comunitat educativa, en la gestió i en les dinàmiques dels centres i de l'educació en general.
- p. El desenvolupament dels principis estatutaris en matèria de promoció i de tractament del patrimoni lingüístic, cultural, històric i social específics de les Illes Balears. Aquests principis s'han de substanciar en una formulació explícita de quin ha de ser el model lingüístic del sistema educatiu balear en la línia del que apuntaven al seu dia tant l'informe de la comissió d'experts organitzada per la Conselleria d'Educació com la UIB.
- q. La contribució del sistema escolar a la consecució dels Objectius de desenvolupament sostenible (ODS).

En conclusió: elaborar una nova llei podria ser una via per millorar el sistema educatiu de les Illes Balears, però el que és urgent és posar en marxa totes aquelles accions que puguin millorar-lo a curt termini mitjançant reformes que ja són factibles amb les eines normatives de què es disposa.

Resulta, per tant, imprescindible emprendre un seguit de reformes puntuals, a curt i mitjà termini, que concordin amb les reformes estructurals que haurà de contenir la futura Llei d'educació. Mentre la llei no arribi, no és possible avançar si no es treballa als dos nivells, l'estructural i el de microreformes concretes; i això és factible amb les competències en matèria educativa que té la Comunitat Autònoma.

La Facultat d'Educació fa públiques aquestes primeres consideracions, alhora que inicia les tasques per tal d'elaborar un segon document on s'aprofundirà en els aspectes que es considerin clau per a la millora del sistema educatiu de les Illes Balears. Així mateix, la Facultat farà un seguiment acurat de l'evolució de l'Avantprojecte de llei i de les microreformes que la Conselleria d'Educació, Universitat i Recerca posi en marxa.